د مغلو مکتبونه

وړومبۍ برخه

حضرت زبیر زبیر

د پښتو یو متل دے "پښتون وائي چې ایمان دې لاړ شي خو پښتو دې نۀ ځي" یا په بل یو متل کښې وئیلے شي چې "پښتون په پښتو مري او په حیا پائي".

اوس چې مونږ د دې دواړو متلونو په تناظر کښې د دې خپل وطن چاپېرچل ته ګورو نو لور په لور او کور په کور پرېوانه خو بې بره او بې علمه مدرسې د تعلیم او پوهې د رسولو په کار اخته دي چې په هغې کښې د سرکاري تعلیمي ادارو سره جختې ذاتي (پرائیوټ) تعلیمي ادارې هم د دې خاورې د سربازانو بچو په ژوند لوبې کوي.

دلته زۀ د دغې ټولو مدرسو په ښۀ او خراب حالت بحث مناسب نۀ ګڼم چې په دغې تنګو کوټګو کښې زمونږ د بچو دپاره د ناستې پاستې څۀ بندوبست دے، د څښلو د اوبو، د لوبو د مېدانونو او یا نور د یو ماشوم بنیادي ضرورت تر کومه حده پوره کوي ځکه چې ډېرې مدرسې داسې هم شته کومې چې د پېرنګیانو له زمانې نه هم زړې ابادۍ لري او یا خو د هندوانو درمسالونه دي، پښتانۀ واړۀ پکښې په تورو خاورو کښې داسې سوے سکور وخت تېروي لکه څنګه چې په جېلونو کښې قېدیان.

دلته دا خبره هم سپیناوي ته رسول نۀ غواړم چې ملکي سیاست، د دې وطن نظام تعلیم او معیار تعلیم څنګه او په کومه ناشولته طریقه متاثره کړے دے چې د سیاستدانانو په چاپلوسۍ او سفارشونو چې کوم استاذان او استاذانې په دغې سرکاري مدرسو کښې اخستلي شوې دي، د هغوي د علم معیار څۀ دے؟ د هغوي کار او کردار، فعل او عمل څومره ښکلے دے او څومره ناولے.

په دې لیک کښې کۀ چرې د حالاتو سره دا رښتیني وشي چې زمونږ د ملک هره حکمرانه ډله د تعلیم دپاره بجټ څو اربه روپۍ مقرروي، د تعلیم د معیار ښۀ کولو په ارمان نوې نوې تعلیمي پالیسۍ جوړوي، منصوبه بندۍ کوي، په لویو لویو هوټلونو کښې غونډې کوي، سیمینارونه او ورکشاپونه کوي، په دې لړ کښې د دې غریب او قرض داري ملک بې دریغه سرمایه

ډېره په بې رحمۍ ضائع شي او کال په کال په مونږ دا زېرے کېږي چې د دې زمکې په مخ د تعليم په مېدان کښې د ټولو نه پاتې ملک پاکستان دے. باوجود د دې چې زمونږ د ملک د ازادۍ دوه شپېتهٔ (٦٢) کاله وشو ګڼي زمونږ نه کمزوري او تر زمانو غلام قامونه او ملکونه زمونږ نه ښهٔ دي چې د هغوي د تعليم معيار او د خواندګۍ شرح زمونږ نه اوچته ده خو صد افسوس چې د ازادۍ زمانه ئې رانه بره ده. زمونږ د هرې تعليمي پاليسۍ د ناکامۍ غټه وجه دا ده چې د نړۍ د تعليم پوهان او عالمان په دې يوه خبره يوه خُلهٔ دي چې د تعليم دپاره د خپلې مورنۍ ژبې نه علاوه بله يوه ذريعه هم سودمنده او کاميابه نهٔ ده خو د هغې باوجود دا مفاد پرسته دانشوران د اورنګ او پېرنګ په ژبو پورې کلک نښتي دي خامخا د دې پښتون وطن تنکي ماشومان د غلامۍ په زنځيرونو تړل او په علمي لحاظ سره تباه کول خپله ذمه واري ګڼي.

ګڼي تاسو وګورئ د علامه اقبال اوپن يونيورسټۍ د پي، ټي، سي) پرائمري د سطحې د استاذانو د تربيت د اردو کتاب مرتبين ليکي.

"ژبه يو فطري عمل يا څيز دے او د علم د زدکړې يوه اهمه او موثره ذريعه ده. د دې شروع يا ابتداء د خپل کور او د مور د غېږې نه کېږي. سکول ته د تلو نه وړاندې ماشوم په خپل ماحول کښې ډېر څهٔ زده کړې وي او دغه د لفظونو سرمايه (چې کوم ماشوم زده کړې وي) داسې ده چې وروستو په دې بنياد د علم ډېر لوئے عمارت ودرېدے شي".

دوي مخکښې ليکي "مدرسې ته د تلو نه وړاندې بچے چې کومه ژبه په کور، کلي کوڅه کښې

اوري نو د دې نه د علم د حاصلولو نيمه مرحله تر سره شوه".

د دې دومره لوئے اعتراف او اقرار نه پس بيا داسې کوم جواز جوړېږي چې په دې خاوره کښې کهٔ د سرکار مدرسه ده او کهٔ د يو بادار تعليمي اداره چې د دې ژوندي قام د هر تنکي ماشوم نه د خپل ماحول، کور، کلي کوڅې او حجرې د علم لويه پنګه وترورلې شي او د مدرسې په درشله ورته داسې فرمان جاري کړے شي چې دلته به خبرې اترې هم په پردۍ ژبه کښې کوې، د هغوي په معصومو ذهنونو د نورو ژبو کروندې ته او دغې لاره نيولو ته خو زمونږ دې خپل دين هم په درنه سترګه نهٔ دي کتلي. ګڼي وګورئ چې قرآن مجيد په عربۍ ژبه کښې په عربي رسول(ص) نازل شوے دے او په هغې کښې الله تعالي په خپله فرمائي چې "او نهٔ دے لېږلے مونږ هيڅ يو رسول مګر خو په ژبه د خپل قوم، دپاره د دې چې بيان کړي دوي ته امر و نهې د الله تعالٰي". (سورة ابراهيم).

بيا داسې کوم ټُک جوړېږي چې مونږ خپله هم دا منو چې د مور غېږه د بچي ځانګو ده او په دغه مينه ناکه ځانګو کښې چې هغه له خپلې پتمنې مور

نه په خوږه او شېرينه خُلۀ کومې خبرې او سندرې اورې، د هغې په ژبه ورته بندېز ولګوو. د پيغام د رسولو دپاره ورته نورې نورې ژبې په استعمال کښې راولو او د هغې په ذريعه ورته علم ورښيو، حالانکې امام غزالي، ابن خلدون او روسو غوندې لوئے خلق په خپله مورنۍ ژبه کښې د علم د ورکولو په حق کښې دي. جې، ايچ لارنس هم وئيلي دي "د علم حاصلولو وړومبنۍ پوړۍ خپله مورنۍ ژبه ده".

زۀ دا خبره منم چې د دې صوبې خدائے بخښلي ګورنر فضل حق په خپل وخت کښې پښتو ژبه تر پنځم جماعت پورې د تعليم ذريعه ګرځولې وه چې په هغې ځنې ځنې علاقو کښې عمل وشو او ځنې خلقو دغه کوشش ناکامه کړو. اوس دلته عجيبه خبره خو دا ده چې د پرائمري استاذانو له چې کوم د تربيت نصاب ورکړے شوے دے نو هغه په پښتو کښې نۀ دے کله چې دوي د پي ټي سي ټرېننګ وکړي او بيا خپلو خپلو مدرسو ته لاړ شي نو هلته ورته نصاب په پښتو ژبه کښې وي، دوي ته بيا دغه کتابونه څۀ عجيبه عجيبه ښکاري چې استاذ صاحب ئې په پښتو ژبه نۀ پوهېږي او روګودر ترې خطا وي، بره بره اسمان ته ګوري. دغه کوشش به څۀ د کاميابۍ سره مخ شي.

بل خوا چې وکتے شي نو د شپږم جماعت نه واخله تر لسمه پورې پښتو په ټولو تعليمي ادارو کښې د يو اختياري مضمون په حېث ښودلې شي خو د پام لرني جوګه خبره بيا دا ده چې دلته په دې مدرسو کښې کوم استاذان او استاذانې ناستې دي، هغوي ځان ته پښتانۀ تعليم يافته وائي، تل تر تله ئې په پردي فکر سر ګرولے دے او په خپله خته ئې بد وئيلي دي. په قرآن ئې دا ژبه او د دې مضمون خپلې مدرسې يا ادارې ته نۀ دي پرېښودې. دوی هر څوک وارۀ ماشومان دې ته مجبوروي چې هغوي د پښتو ژبې مضمون وانۀ خلي، تر دې چې په ډاګه ورته وېنا کوي چې د پښتو نه څۀ نۀ جوړېږي، داسې دوي د دې تنکو ماشومانو په زړونو او ذهنونو کښې له خپلې ژبې نه سخته کرکه او نفرت پېدا کوي. بيا دغه هلکان او جينکۍ هم په خپلې مورنۍ ژبې پورې خاندي او پچموزې کوي.

حالانکې په قامي ژبه دوي ته د نهم لسم په اردو کتاب کښې مولوي عبدالحق واضحه ټکو کښې ليکلي دي چې "کوم خلق د خپلې قامي ژبې د استعمال نه شرمېږي نو په هغوي کښې قامي غېرت نۀ وي او چې کوم سړي کښې غېرت نۀ وي نو هغه مړ دے او مونږ دا نۀ غواړو چې زمونږ په اولس کښې دې د مړو اکثريت وي".

د دغې مکتبونو استاذان عالمان کۀ په دې خبره نۀ پوهېږي نو هم په دغې کتاب کښې د صلاح الدين احمد د دې مضمون دا کرښې دوي له څۀ احساس ورکوي. هغه ليکي "چې کله د چين وزيراعظم دې ملک ته راغے نو يارانو غوښتل چې د هغۀ نه به په انګرېزۍ کښې څۀ واوري خو هغۀ د دې وېنا سره لکه چې زمونږ قامي غېرت له څپېړه ورکړه "چين ګونګے نۀ دے" مطلب دا چې خپله ژبه لرې،

بې شکه چې چېن ګونګے نۀ دے خو مونږ ړاندۀ هم
يو او ګونګيان هم.

بيا بل ځائے کښې د نهم لسم يو بل د اردو په کتاب کښې په قامي ژبه مولوي عبدالحق ليکي چې "ژبه د خيال د ظاهرولو يوه ذريعه نۀ ده بلکې د ژوند ترلے جز دے، کوم سړے چې دا وائي او په استعمال کښې ئې راولي هغه د خپل حېثيت مطابق په خپل ژوند کښې ځۀ نا ځۀ نخښې ضرور پرېږدي. په دې کښې زمونږ د تهذيب و تمدن، خيالاتو، جذباتو تجربو او مشاهدو تاريخ پټ دے. هر يو تورے يو ژوندے څيز دے چې د خپلې ځُلې حکايت په خپله بيانوي. زمونږ مشرانو په څومره محنت او کړاؤ زمونږ د قامي ژبې پالنه کړې ده او د خپلو وينو په اوبۀ خور ئې دا ساتلې ده چې نسل په نسل مونږ ته رارسېدلې ده. دا يو مقدس ميراث دے او مونږ د دې وارثان يو. مونږه به ناخلف او نافرمان يو کۀ چرې دا مو قائمه نۀ کړه او د دې د ترقۍ د پاره مو وس او محنت ونۀ کړو.

(مرقع اردو پنجاب ټېکسټ بُک بورډ)

اوس کۀ چرې څوک پښتون راپاڅي او په دې پوه ونښلي چې زمونږ قامي ژبه اردو ده نو هغه ناپوهـ دے او هغه دې دا پوښتنه د خپلې مور يا نورو قامي مشرانو نه وکړي چې زما قامي ژبه يا

زمونږ د اولس ژبه کومه ده. نو هغوي به ئې په معنٰي پوهه کړي.

د دغې مکتبونو يا تعليمي ادارو استاذان او استاذانې کۀ په دغې کرښو غوږ نۀ ګروي نو بيا ورله دا بې ايماني هم نۀ ده پکار چې د خپلو تنخواګانو د زياتولو د پاره (انکريمنټ لګولو په هوس) ماسټر ډګرې په دې ژبه کښې اخلي او بيا لکه د کارغۀ هم منبوکه څنډي.

کۀ څوک دا خبره کوي چې په پښتو ژبه کښې علم نشته يا دا ځۀ ژبه ده نو په دې لړ کښې زۀ د بابا د فکر د مشالونو نه رڼا اخلم. هغوي ليکي چې "د تعليم يافته کسانو سره به مې چې د ژبې په باره کښې خبرې اترې وکړې راته به ئې وئيل چې پښتو لا ځۀ ژبه ده، په دې کښې علم نشته، ما وئيل هلکه! دا نورې ژبې خو د اسمانه نۀ وې راکوزې شوې، د هرې ژبې ويونکيو خپلې ژبې ته ترقي ورکړې ده. پښتنو چې خپلې ژبې ته توجه نۀ ده ورکړې، دې کښې د پښتو ژبې ځۀ ګناه ده. دا خو زما ستا ګناه ده، د خپلې مورنۍ ژبې سره د سکولونو او کالجونو د استاذانو صاحبانو د منافقت اندازه تاسو د دې صوبې د هر يو انټرمېډيټ اېنډ سېکنډري بورډ د کليزو نوټونو څخه ښۀ په اسانه او واضحه طريقه اخستے شئ.

(نور بيا)